

antiquæ pacis autem et quietis perturbatores, legum A
divinarum et humanarum destructores. Sed vitam
sæteri mallent, quam tueri quod perperam admis-
sum est, et fatendo potius corrigere, quam defen-
dendo multiplicare! Hæc faciat Deus, et hæc addat
ut, quandoquidem cœptis suis omnia confusa respon-
dere conspiciunt, tandem ad cor redeuntes, non ad-
jiciant ut similem principio finem faciant!

Finis epistolæ S. Gebhardi.

ADNOTATIO AD PRÆCEDENTEM EPISTOLAM.

Schismatici olim, præsertim Guibertini, sub Hen-
rico IV valde insultabant orthodoxis, quasi perjuris,
quod se ab Henrico regis per sedem apostolicam non
tantum excommunicati, sed etiam a regno omnique
regia potestate depositi, obedientia subtraherent ac
sejungerent; ut videre est cum apud alios schisma-
ticos scriptores, tum in decreto quodam Guiberti
pseudopapæ ad universam schismaticorum collu-
viam misso, ex conciliabulo quodam Romæ in ec-
clesia S. Petri abominabiliter coacto (cum Guibertus
Romana in urbe omnia sacrilegiis suis profanaret
et incestaret); ubi terque quaterque perjurus Gui-

et, quam dicunt, *συμπερία*, verborum ordinem ali-
quantulum immutavimus, ut scilicet *τὸ ἴμο quia non*
possunt τῶν fateantur necesse est præposuerimus. Quod

bertus ita scribit, prout in codice calamo exarato
reperimus: *Ibi namque de perjuriis, quæ ipsi ad pe-*
riculum imperialis dignitatis fieri hortantur, non
parvus clamor exoritur. Et quia negotium illud radix
ei origo cæterorum flagitiorum videbatur, placuit de
eo primum tractari debere, et quam pessima et pe-
culosa sit hujusmodi adhortatio, ostendi. Unde in
imperatorem excommunicationem promulgatam ne-
cessariis documentis improbavimus, quia illius ex
occasione perjuratorum et omnium assertionum suarum
vires contraxisse videbantur. Hæc et plura hujus la-
rinæ execrandus Guibertus in illo suo decreto.

Quam criminationem S. Gebhardus sua in epistola
eo fusius et accuratius confutat et profligat, quo a
schismaticis frequentius ingerebatur et inculcaba-
tur. Quæ et hodie in recentum Guibertinorum, hoc
est Lutheristarum et Calvinistarum animis renovata
est; qui receptissimam in Ecclesia catholica doctri-
nam de potestate summi pontificis in perniciosos
reges ac principes omnium perjuratorum originem
appellitant, homines fœdifragis perjuriis (quod præ-
cipue de Calvinicis dictum sit) a planta pedis usque
ad verticem capitis immersi. Quos proinde Gebhar-
dus æque ac priscos illos perjuros Guibertinos re-
fellit.

cæterum ita, ut nos scribimus, ab ipso auctore
scriptum, librorum autem incuria serius deprava-
tum esse arbitramur. EDIT. PATROL.

VITA ET RES GESTÆ SANCTI ALTMANNI

EPISCOPI PASSAVIENSIS,

IN QUIBUS

Præclara de GREGORIO VII pontifice maximo Lector inveniet,
Nunc primum ex Manuscripto codice excerptæ et in lucem prolatae.

LECTORI.

Epistolæ S. Gebhardi visum est subungere Vitam S. Altmanni episcopi Passaviensis, tum ut quos viventes
in terris pietatis amor ab ineunte ætate, et defensio sedis apostolicæ arctissimo nexu copulaverat, scripto-
rum monumenta non disjungerent; tum quia Gregorii VII pontif. honorifica mentio in hac Historia existat,
sub cujus vexillo maluit Altmannus militare, quam in schismaticorum castris stipendia facere: cui Bertol-
dus Constantiensis in Chronico anno 1091 hunc panegyricum dixit: « Altmannus, sanctæ recordationis
Pataviensis episcopus, in causa S. Petri, et in ecclesiastica religione studiosissimus, post multa pericula,
tribulationes et exsilia, quæ pro Christo sustinuit, in senectute bona migravit ad Dominum vi Idus Au-
gusti. Hic in episcopatu suo tria cœnobîa clericorum, juxta regulam S. Augustini communiter viventium
instituit, et tertium in Frigensi episcopatu, in alodio Welfonis ducis, per clericos suos ædificavit, et regu-
laribus disciplinis instituit. Hic fuit tantæ sanctitatis, continentiæ et religionis, ut reverendissimo papæ
Gregorio, sanctoque Lucensi episcopo (Anselmo), imò omnibus religiosis reverendus esset et amabilis, schi-
smaticis vero et sceleratis odiosus et formidabilis. Unde in obitu suo bonis magnum mœrorem, malis vero
magnam reliquit exultationem. »

Nomen auctoris qui hanc Vitam conscripsit non exprimitur. Etatem ejus colligere licet ex hisce ejus
verbis: « Sanctus vero præsul, annuente pio principe marchione Luipoldo, hujus Luipoldi, qui hodie prin-
cipatur, avo, » etc. Prior est Luipoldus seu Leopoldus hoc nomine quartus, qui obiit anno 1096, vel, ut
habet Bertholdus, 1095. Luipoldus autem alter, sub quo auctor vixit, est Luipoldus sextus (filius S. Luipoldi
quinti et nepos (quarti), qui marchionatum inivit anno 1136, ut est in Chronica Australi, quam Freherus
publicavit. Aliter tamen Lazius.

INCIPIT PROLOGUS IN VITAM S. ALTMANNI EPISCOPI.

Conditor ac gubernator rerum universarum, de C oritur, et claudit stellas quasi sub signaculo, ipse, ad
quo Scriptura testatur quod præcipit soli, et non temperandam hujus noctis caliginem duæ nostris

temporibus profundior inhorruit, ea luminaria quæ A
posuit in firmamento ut luceant super terram, non-
nunquam clarius effulgere, et quæ dudum sibi tan-
tam interluserunt cum iucunditate, etiam homini-
bus elementer facit innotescere.

Inter quæ ego non immerito numerarim B. Al-
tmannum Pataviensis Ecclesiæ venerandum antisti-
tem, qui post occasum hujus mortalis vitæ inter
sidera cæli collocatus, tam crebro nobis desuper
novo micat splendore, videlicet in virtutibus et si-
gnis, quæ per eum operatur mirabilis in sanctis
suis Deus, ut non incongrue ad eum B. Job dixisse
iudicem: *Cum te consumptum putaveris, orieris ut
lucifer (Job xi)*. Ad ejus enim merita declaranda
fugiant dæmones, paralytici curantur, illuminantur
cæci, contracti restituuntur, et variarum pelluntur
damna incommoditatum. Erisne ergo præsens ætas
adeo cæca, ut tanti luminis claritas, quo Deus illu-
strat et mirificat sanctum suum, ingratos oculos
tuos non perstringat? non conterreat? Dixerit huc-
usque: *O generatio prava et exasperans! (Psal.
LXXVII) signa nostra non vidimus, jam non est Pro-
pheta (Psal. LXXIII)*. En, qui facit nobiscum signum
in bonum (*Psal. LXXXV*), et consolatur nos per mè-
rita famuli sui, *innovat signa, et immutat mirabilia
usque ad diem hanc (Eccli. xxxvi)*. Ergone dubitabis
de viro hoc, o incredule, quod ipse non introierit in
potentias Domini (*Psal. LXX*), qui tam potenter
adesse non tardat supplicibus suis? Non quidem au-
dis vocem, umbram non vides; manum non sentis,
ut quondam in apostolis ægri audiebant, videbant
et sentiebant; et tamen sentis beneficia, et ad
invocationem ejus pristina gaudes incolumitate.

Crede igitur apud Deum vivere, et apud eum plu-

rimum posse quem tibi tua sanitas probat etiam in-
visibiliter adfuisse. Proinde crede sanctum, prædica
probatum, qui jam non se, sed quem Deus com-
mendat (*II Cor. x*); qui jam non de se ipso testi-
monium dicit (*Joan. viii*), sed cui dant testimonium
tres, qui sunt in cælo, Pater, et Filius, et Spiritus
sanctus (*I Joan. v*). Itaque si leprosi, qui habitabant
in porta Samariæ, semetipsos arguunt, si diem boni
nuntii tacent civitati (*IV Reg. vii*), multo magis
nos arguendi, et incredulitatis atque ingratitude
peccato erimus notandi, si Ecclesiæ Dei tantas Dei
laudes, tanta hujus sancti præconia, tantum apud
nos repositum thesaurum invidemus vel abscon-
damus.

Conabor quamobrem, vestris victus et adjutus
B precibus, reverendi domini et fratres, scribere aliquid
de vita et miraculis tanti pontificis, *non in persuasi-
bilibus humanæ sapientiæ verbis (I Cor. ii)*, quæ
mihi nulla est, et quam ego cum Apostolo stultitiam
novi fore apud Deum; sed sermone simplici et pio
proponam lectori quidquid ex antiquioribus qui-
busdam scriptis recentique memoria vos, filii veri-
tatis, indicaveritis et astruxeritis. Scriberè autem
quæ ad rem non pertinent, et amplificandi causa a
narratione longius digredi, nec vos petitis, nec ego
spondeo. Spondeo vero, si quid in his scriptis cor-
rigendum, mutandum, aut tollendum æstimaveritis,
id æquum mihi non turbare animum, quippe qui nec
amicis, quorum oculi non sunt columbarum, sed
aquilarum, hæc carpenda nego; pro quibus nullam
C quæro gloriam, sed tantum vobis debitam exhibere
obedientiam, et ejus, de quo scribimus, apud Deum
intercessionem et misericordiam.

Explicit prologus.

INCIPIT VITA S. ALTMANNI

PATAVIENSIS EPISCOPI.

Beatus igitur Altmannus de gente Saxonum oriun-
dus; nihil tamen ferum aut saxeum ab illa didicerat
natione, sed, tanquam gemma pretiosissima quæ
ex auro fulgentior nitet, sic ille claris parentibus in
omni bonitate et honestate clarior effulsit. Qui libe-
ralibus traditus studiis, eo intus aspirante et do-
cente qui docet hominem scientiam (*Psal. xciii*), tam
divinis quam philosophicis elegantissime institutus
est disciplinis. Et licet nonnullos scientia hæc inflat
(*I Cor. viii*), hunc tamen virum illa non inflabat,
sed ornabat, sed commendabat. Longe fuit et alter
ab his qui plus sapiunt quam oportet sapere (*Rom.
xii*), fastu scientiæ suæ spernunt simplices, et con-
culcant humiles. Alioquin, nisi humilibus assensisset,
et nequaquam alta sapuisset (*Ibid.*), quomodo in-
trasset in eum Spiritus sanctus? ille, qui sacrarum
scientiarum Dominus est; eum non requiescat nisi
super humilem et quietum, et trementem verba sua?

D (*Isa. lxvi*.) Unde etiam, secundum ejus sententiam
qui dixit quod humilem spiritum sequitur (forte sus-
cipiet) gloria, dignus habitus est exaltari, qui tam
prudenter apud se didicerat humiliari.

In Ecclesia quæ dicitur Paderbrunne, non solum
canonicus, verum etiam ad regimen scholarum de-
lectus et multis annis astrictus est. Crescente vero
tanti viri fama, consequenter crevit et gloria. Quare
in illa nobili Ecclesia Aquisgrani, quæ longe jam
antiquitate, sede Teutonici decoratur regni, cano-
nicorum præpositus meruit sublimari. Eo quoque
in tempore in palatio Heinrici tertii imperatoris in
rebus agendis fidelis et prudens inventus est. Puto
quod tunc experiebatur Deus in famulo suo an di-
gnus futurus esset cui quod majus erat crederetur,
si, in eo quod minimum est, fidelem compro-
basset. Defuncto itaque imperatore, in ipso tamen
probata fidelitas defuncta non est, quam infatigabi-

liter servavit Agneti imperatrici inter turbines casuum diversorum, quibus tunc miserabiliter confundebatur regnum et sacerdotium.

Ea tempestate nonnulli nobilium, amore ac desiderio Hierusalem cœlestis quæ sursum est et quæ libera est (*Gal. iv*) et est mater nostra, hanc terrenam Hierusalem in qua Redemptor humani generis opus salutis nostræ, quod dedit ei Pater ut faceret (*Joan. iv*), misericorditer consummavit (*Matth. xxviii*), aggressi sunt invisere (463), et, exemplo sanctarum mulierum quæ quondam venerunt cum aromatibus, etiam ipsi cum odoramentis votorum ac precum suarum, locum adire et videre in quo positus erat Dominus (*Luc. xxiv*). Quis opinari audeat diversarum civitatum pontifices, viros prudentia ac nobilitate insignes, summos honores, patriam, cognatos, divitiasque contempsisse pro quadam vulgari opinione, quasi dies extremi instaret iudicii; eo quod Pascha illo in anno celebrandum occurrisset vi Kal. April., quo videlicet inscribitur resurrectio Christi? Ego magis putaverim pia devotione permotos, aut crebrescentibus undique malis conturbatos laborem hujus peregrinationis arripuisse, et quod decebat sapientes et religiosos, dies malos potius insumere voluisse in reddendis votis Domino Deo suo, quam sine fructu omni in talium temporum periculo conversari. Fuerunt in hac multitudine viri præcipui: Sifridus Moguntiensis archiepiscopus, et Guntherus Babenbergensis episcopus, et cum eis viri nominati tam clerici quam laici (464). His quoque S. Altmannus cum pluribus honoratis de palatio comes adjunctus est.

Igitur ingressi iter propositum inciderunt in latrones. Inimici namque crucis Christi, eorum cooperatores et socii, de quibus David conqueritur: *In via hac, qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi (Psal. cxxxix)*, insidiis eos circumvenientes complures eorum despoliaverunt, vulneraverunt et peremerunt (464*). Docemur certe hic non modo descendentes ab Hierusalem in Jericho pericula pati latronum, verum nihilominus ascendentes ab Jericho (*Luc. x*), id est ab hoc mundo in Hierusalem, non solum invisibilium sed etiam visibilium insidias sustinere inimicorum. Utrorumque insidias et laqueos considerans, sanctus confitetur et dicit: *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos (Psal. xxiv)*. Et iterum de Domino dicit: *Ipse liberavit me de laqueo venantium, et a verbo aspero (Psal. xc)*. At viri virtutis, quorum erat in timore Domini fiducia fortitudinis, rebus adversis fortiores, per damna et ludibria, atque verbera, quibus eos crudeliter et multipliciter affecit sæva barbaries, tandem Hierosolymam pervenerunt; ubi, reddentes Deo vota quæ distinxerant labia sua (*Psal. lxxv*), et visitatis debita veneratione locis in quibus Dominus et Salvator noster

(463) Instituta est hæc peregrinatio anno 1064, duce Sigefrido archiepisc. Moguntino.

(464*) Vide Baron. tom. XI, anno 1064.

A in terra visus est, et cum hominibus conversatus est (*Baruch: iii*), et præcipue loco passionis ejus et resurrectionis, atque in cœlos ascensionis, quia non habebant ibi manentem civitatem, sed futuram, inquirebant patriam (*Hebr. xiii*) quam liquerant revisere, et exinde ad patriam cœlestem transmigrare communibus votis optaverunt. In Pannoniam vero pervenientes, cum in castro quod nostra lingua Wizzeburch appellatur (*Albaregalis*), demorerentur, Guntherus venerabilis episcopus de hoc saculo migravit ad Dominum; auditorus, ut speramus, illud: *Euge, serve bone (Luc. xix)*, qui pro apportato et multiplicato talento vocatur intus in gaudium Domini sui (*Ibid.*). Defungitur eodem tempore etiam Egelbertus Pataviensis episcopus, illis admistos in cœlis quorum dignitate adornatus est in terris.

Post cujus excessum, collato invicem consilio, favente Agnete imperatrice, nec minus regni optimatibus, omnium pari conniventia beatus Altmannus in locum defuncti in Pataviensi sede episcopus denominatus est. Applaudit clerus, populus congaudet, et, nemine dissentiente, hunc pontificibus infulis dignissimum approbant, quem decus generis, vitæ sanctitas, sanitas doctrinæ, et testimonium commendaret famæ inviolatæ. Mittuntur proinde in obviam viri honorati, qui virgam pastorem et anulum pontificalem electo in Pannoniam deferant, ac talibus insignibus quid de eo superna ordinaverit dispositio fideliter attestentur.

C Vocatus ergo a Deo tanquam Aaron, non ipse sibi sumens honorem (*Hebr. v*), nec instar mulierum fugientem insequens, aut reclamantem obsequiis deliniens, ab ovis sibi commendatis cum maximo tripudio exceptus; et post modicum a reverendo archiepiscopo Gebehardo [*Salisburgensi*] debita benedictione consecratus, a Spiritu, testimonium redente spiritui nostro quia filii Dei sumus (*Rom. viii*), testimonium accepit quod vere sit ipse Filius cui S. Pater efficaciter imprecatus est, dicens: *Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus; et qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur (Gen. xxvii)*. Directus est in eo ab illo die et deinceps Spiritus Domini. Jam exhinc totus succenditur in amorem Dei; et, illius reffectus visione, minus de reliquo respexit in vanitates et insanias falsas (*Psal. xxxix*); constans in jejuniis, in vigiliis perseverans; creber in orationibus laborabat, per singulas noctes in genu mitu suo et lacrymis stratum suum rigabat (*Psal. vi*). Abscondebat elemosynas in sinu pauperum, ut ipsi orarent pro eo, cum ille orare minus potuisset. Et hæc quidem agebat in abscondito, ut Pater suus, qui videt in abscondito, redderet ei (*Matth. v*).

Sed quoniam acceperat ab Apostolo providere se debere bona non solum coram Deo, verum etiam coram omnibus hominibus (*Rom. xii*); quod a primæva ætate decretum sibi fuerat, optimis foris or-

(464*) Ex 7 millibus vix duo millia redisse dicuntur.

nabatur moribus, qualis idem docere videtur Apostolus, cum sive Timotheum sive Titum instruit dicens : *Oportet autem episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, pudicum, hospitalem, benignum, modestum, et amplectentem eum, qui secundum sanam doctrinam est, fidelem sermonem (I Tim. III; Tit. I).* Et tamen in omnibus his ad exemplum B. Job, non vidit solem cum fulgeret desuper, nec lunam incedentem clare (*Job xxxi*); quia, ut B. Gregorii verbis utar, *cum opus suum etiam aliis exemplorum lucem tribueret, ad præsumptionis gloriam vir sanctus illud non attendit; sed, dum pro eo extolli timuit, ab intuendo eo oculos mentis avertit. Nam, sicut luna illustrationem a radio solis accipit, ita fama a bono opere vires et favoris gratiam, quasi claritatem luminis aspergit.* Sanctus ergo vir, quem nec opus manifestum nec fama laudabilis extulit, nec solem fulgentem desuper vel lunam incedentem clare vidit.

Porro cum nemo accendat lucernam et ponat eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt (*Matth. v*), placuit invisibili et soli Deo, qui lucem habitat inaccessiblei, lucernam hanc coram ipse Pater luminum accenderat, ut luceret coram hominibus, et viderent opera ejus bona, et glorificarent Deum (*Ibid.*) suo testimonio his qui tantum vident in facie et cor intueri nequeunt, amplius quam innotuerat innotescere et manifestare; manifestare autem sic :

Erat in civitate Pataviensi femina quædam, cujus filia unica plaga lepræ percussa est. Cui sæpius oranti et salutem filię a Domino suppliciter postulanti revelatum est in somnis, si de ablutione manuum B. Altmanni post sacramenta missarum filiam perungeret, pristinae sanitati redderetur. Quod dum illa fideliter fecisset, sanata est filia ejus ex illa hora. Quid minus habere videtur sanctus iste ab illo magno propheta Eliseo, qui lepram Naaman Syri curandam docuit in Jordane? (*IV Reg. v.*) Ille septies sanandum jussit lavari; hæc semel lota, secundo lavari non eguit, quia sanitatem illi co sensis quam optavit.

Nec hoc solo miraculo Dominus declaravit cujus apud eum meriti dilectus famulus suus fuerit; quin etiam per antecedentes prophetias jam dudum præsignaverat, quid post plures annos futurus erat. In annis enim adolescentiæ constituto, cum simul esset ipse et Gebhardus, cujus supra meminimus, et (465) Albero [Adelbero] postmodum Wirzburgensis episcopus, accidit ut super marginem fontis aliquis panem comesturi consedisent. Inter mutua colloquia, quibus pauperem mensam condiebant, meliora de se sperare, et quodam occulto ac præ-sago spiritu prædicere adorti sunt. Aitque Gebhardus : Ego in Salzpurgensi Ecclesia episcopus futurus sum. Albero vero : Et ego, inquit, in Wirzburgensi cathedra præsidebo. At Altmannus : Et ego

A Pataviensem sedem episcopos gubernabo. Vaticinium hoc rerum probavit eventus; singuli namque in Ecclesiis, quas sibi delegerant, sublimate, ne infructuosæ arbores ab ipso qui plantaverat eos in domo sua invenirentur, reddiderunt fructum temporibus suis; singula quippe monasteria in suis constituerunt episcopis, et sepultura sua illustraverunt. Gebhardus namque in Admontensi, Albero vero in Lambacensi, Altmannus in Kotwicensi monasterio requiescit in Domino. Corpora quidem illorum illic in pace sepulta sunt, sed vivent nomina eorum in æternum. (*Eccli. xlv.*) Quomodo non viderent, quæ in libro vitæ ascripta tenentur; cum vere ex illis fuerint quibus Dominus repromittit : *Et non delebo*, inquit, nomina eorum *de libro vitæ?* (*Apoc. III.*) Sunt, qui vocant nomina sua in terris suis (*Psal. xlviii*), nec tamen cognoscuntur ex nomine (*Exod. xxxiii*); quia deleti sunt de libro viventium, et cum justis nequaquam conscribuntur. Unde et districtus Judex dicturus est eis in illa tremenda separatione honorum et malorum : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum* (*Matth. xxv*), quia non novi vos. Horum secundam sanctum David perit memoria cum sonitu (*Psal. ix*); aut, si qua est, hæc non in benedictione, sed in maledictione est. Nunquid enim parum erat illis, molestos esse hominibus; quia molesti erant et Deo, sicut de similibus eorum testatus est Isaias? (*Isa. vii.*) Et ideo longe est ab eis quod de dilecto Deo et hominibus dicitur, cujus memoria in benedictione est (*Eccli. xlv*).

Attendite, quæso, pontifices sæculi nostri, quæ vobis memoriæ succedat; non de constructione ecclesiarum, sed castellorum, quæ vos in excelsis et præruptis montibus pauperum sudore et viduarum minutis instauratis. Ad quid autem, nisi ut abinde pellantur homines; non dæmones inibi vincti gemant in ergastulis, deficient in suppliciis, ut ibi peccatores non convertantur, sed puniantur; puniantur non ad peccatorum veniam, sed ad vestræ injuriæ vindictam. Vos sancti Domini, ministri Dei nostri, de quibus nobis sermo est, saniore consilio instruxistis monasteria de oblationibus fidelium et rebus ecclesiarum, unde abiguntur dæmones, et ubi recipiuntur pauperes, convertuntur peccatores, et sanctæ simplicitatis ac beatæ paupertatis religio conservatur. Ubi die ac nocte non tacebant laudare nomen Domini, quos a solis ortu et occasu, ab aquilone et mari, ex omnibus populis et linguis, ex omni ætate et conditione, sexu et natione congregavit ad glorificandum se; qui de servientibus sibi omnibus facit cor unum et animam unam (*Act. iv*). Et vos licet somno vestro requiescatis, ut semper optastis, et requiescatis a laboribus vestris (*Apoc. xiv*), haud tamen crediderim spiritus vestros deesse locis quæ viventes tanta devotione construxistis et dilexistis. Credo vos adesse cunctis illic degentibus,

(465) Vide Vitam S. Gebhardi, tom. II et VI Antiq. Lect.

astate videlicet orantibus, succurrere laborantibus, lapsos allevare, et vota singulorum in conspectu divinæ majestatis promovere. Putaverim vos cum Domino de cœlo prospicere, ut videatis si est intelligens aut requirens Deum (*Psal. l.ii*); et si quem inveneritis segnius agentem, et mentiri Deo in votis suis, et claudicare a semitis Domini; reor vos illico cum angelis pacis amare flere, et querelam gemitus coram facie Domini pro eo, vel contra eum, qui ejusmodi est, medullitus deponere.

Attendendum quapropter est, fratres et domini, qua disciplina reverentiave vobis conversandum sit, inter quos, cum sanctis angelis isti Patres et patroni vestri adsunt, discurrunt et vestræ salutis indesinenter invigilant, ne quid irreligiosum, vel indecens, vel incorrectum reperiat quod eos contristet aut elonget.

Sed redeundum jam ad narrationem est. Non enim doctoris apud vos vicem gero, sed narratoris, earum tantum rerum quas vos scriptis docueratis aut voce viva.

Itaque beatus Dei famulus, quotidie cum Propheta adjiciens ad laudem Domini opera Dei, non suis meritis, sed divinæ attribuit misericordiæ, dicens cum Psalmista: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam* (*Psal. cxiii*). Et cum Apostolo: *Gratia Dei sum id quod sum* (*I Cor. xv*). Ut autem non fallaciter subsequeretur, et gratia ejus in me vacua non fuit, ædificavit vir sanctus, in suburbio Pataviensi, in honore S. Nicolai ecclesiam super littus OEni fluminis, pluribus eam ditans rebus et possessionibus. Præfecit autem illic Hartmannum præpositum, virum sapientia et facundia commendabilem, qui Rudolpho regi charissimus, etiam Urbano papæ suisque successoribus notissimus fuit. Hic, ut religiosus erat, ipse sic religiosos clericos et laicos undecunque colligens, communem eos vitam ducere sub regula S. Augustini verbis et exemplis diligenter instituit.

Hic ita peractis indefessus Christi minister manum suam misit ad fortiora, vere fortiora; quia longe plus affert difficultatis ac laboris radicas et inveteratas evellere pravitates quam bonas a primordio inserere disciplinas. Ergo, quia nomen ipsum episcopi Ecclesiæ Dei eum superintendere admonebat, consideravit agrum et vineam, quam sibi locaverat Dominus; et ecce totum replerant urticæ, et operuerant superficiem ejus spinæ, et maceria lapidum destructa erat (*Prov. xxiv*). Sed quas putas quidem ego dicam urticas et spinas? Utique, in corde negligentium prurientia terrena desideria et punctiones vitiorum. Et quam maceriam? certe disciplinam Patrum, quæ in corde pravorum lapsa jacebat. Unde totum hoc? Quia dormiebant homines, et venit inimicus homo, et superseminavit zizania in agro (*Matth. xiii*), quem Paterfamilias optimus optimo severat semine. Homines prælatos ecclesiarum accipe, quorum torpor et somnolentia inimico homini, id est diabolo, fiduciam præstat, et

A locum seminandi in agro Domini semen suum. Ager autem universalis est mundus. Sed ad eum non nobis est sermo. Agrum, vel vineam quodlibet intelligo monasterium; agros plures vel vineas, plura monasteria. In his vitia invalescentia lætam tunc temporis strangulabant frugem, sanctam dico religionem. In his vitis vera conversa fuerat in amaritudinem, *Ego sum*, ait Christus, *vitis vera* (*Joan. xv*). Iste dulcis et rectus Dominus nonne convertitur in amaritudinem ei qui horret quæ sunt recta, quæ sancta, quæ pudica, quæ bonæ famæ, quæ virtutis, quæ distractionis? (*Philip. iv*.) Nonne amarum judicat Christum qui renuit gustare et videre quam suavis sit ille? (*Psal. xxxiii*.)

Sic se habente agro vel vinea Domini, non credes B virum Domini ab imo pectore ingemuisse ad Dominum et dixisse: *Ut quid operatur agricola? destruxisti macertam ejus, et vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam? Exterminavit eam aper de silva, et singularis ferus depastus est eam. Deus virtutum convertere; respice de cœlo, et veni, et risita vineam istam* (*Psal. lxxix*): Dicit vero inimicus tuus: *Onnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur* (*Matth. xv*); en quanta subreverunt quæ tu non plantasti, o Pater? Num, quia constituisti me, ut evellam, et destrnam, et dissipem, et disperdam? (*Jer. i*). Aggrediar spinas istas se invicem complectentes. Una enim adhæret uni, ut ne spiraculum transeat per eas (*Job xl.ii*). An quia tu dicis nobis servis tuis, ut sinamus utraque crescere usque ad messem (*Matth. xiii*): rem tam arduam tamque difficilem dissimulabo? Siquidem non ignoro, Ecclesiaste docente, quod *qui transfert lapides, graves scilicet ac duros pravorum mores, affigetur in eis*; et: *Qui scindit ligna, id est, pertinacium corda, vulnerabitur ab eis* (*Eccle. x*). Ergo, si concedis, crescant utraque. Sed quid agemus, qui spinas crescere cernimus et triticum suffocari? Sollicitus quidem es, ne forte colligentes zizania, eradicemus simul et triticum (*Matth. xiii*). Sed non est labor in discernendo triticum sit, an zizania; manifesta sunt scandala hæc. Non egent accusatore; etiam sine teste constant. Publica fama; imo, infamia clamat. Nonne hic elamor jam ascendit ad te? D Ego tuus qualiscunque vicarius descendi ad eos, et video quod sic cuncta opere compleverunt. Non invenio illic saltem Decalogum præceptorum tuorum, cujus respectu parcere debeam, qui parcere mallet. Tuo igitur fretus auxilio, et Apostoli tui consilio, auferam malum de domibus tuis, quas decet sanctitudo (*I Cor. v*, *Psal. xciii*). Et si quid ex hoc tistius occurrerit, verbis doctoris tui consolabor, qui ait: *Infidelis si discedit, discedat* (*I Cor. vii*).

Igitur pestilentes quosque et corruptos et abominabiles factos in studiis suis (*Psal. xiii*), de sanctis locis undique proturbat; providens vice illorum religiosos tam prælatos, quam discipulos. Inde, jam reflorescere religio; inde suave redolens redire sanctitatis opinio; inde reverentia exhiberi servis Christi.

Hoc tam felicit ausu solliciti cultoris, innovata sunt A otia multorum proficere saluti et conversationi. novalia cœnobiorum, et seges fecundior surrexit, quoniam infructuosum fuisset serere super spinas. Hinc jam domus sancti Floriani martyris fructificavit suavitatem odoris, et flores ejus fructus honoris et honestatis (*Eccli.* xxiv). Sic cœnobium Sancti Hippolyti scholarum studiis usque nunc insigne; sic monasterium Sancti Agapiti martyris in Chremismunster; quia Dominus dedit benignitatem, dederunt et ipsa fructum suum (*Psal.* LXXXIV).

Quemadmodum vero de Abraham scriptum est quod erat vadens, et ultra progrediens ad meridiem (*Gen.* xii): sic et in sancto hoc viro videre fuit, eo quod et ipse filius esset Abraham. Non sufficit novum cœnobium instituisse, instituta correxisse, adhuc progreditur ad opus excelsum, in monte excelso construere, videlicet basilicam magnificam sanctæ Dei Genitrici ac semper Virgini Mariæ. Nam cum quadam die in villa quæ Moutarn dicitur, resideret, attendit eminus montem vicinis montibus non contiguam, quem vulgus Kotwigh appellabat. Visus est mons ille amœnus et ad habitandum satis idoneus. Cujus qualitatem cum ab incolis didicisset, mulam suam repente sterni jubet, et multa turba comitatus, stricto quodam et prærupto calle montem ascendit, suo instruens ascensu, quod tantum per arduas et angustas semitas mandatorum Dei de terris itur ad astra. Lastrato itaque monte toto, dum cerneret spatiosum et ad construendum monasterium aptissimum, fixo statim tentorio, silvam quæ condensa illic succreverat succidi, et oratorium præcepit inchoari. Cumque adhuc ambiguus penderet cui sanctorum potissimum attitularetur, pro diversis votis et affectu diversis diversa consulentibus, contigit supervenire nuntium a ducibus Boemiorum transmissum. Ferebat iste tabulam quamdam episcopo, quæ pro munere digne offerretur tanto viro; in qua cernebatur imago beatæ Virginis Mariæ, Græco opere mirabiliter expressa, merito in eadem ecclesia adhuc conservata et perpetuo conservanda. Hanc Deo amabilis pontifex pia veneratione deosculans, quasi divino commonitus oraculo, locum protinus assignavit eidem gloriosissimæ Dei genitrici Mariæ. Cumque opus basilicæ prospere consummasset atque celebriter dedicasset, providit larga benevolentia possessiones inibi habitaturis. Providit quoque ornamenta divinis congrua ministeriis. Quibus rite peractis, collectis in unum viris religiosis, et præposito eis viro prudente Outone, sub regula B. Augustini vitam eos ducere jussit spiritalem.

Subit nunc animum quod cantatur in psalmo: *Peccator videbit et irascetur, dentibus suis fremet et tabescet* (*Psal.* cxl). Quid viderat peccator hic, ut irascetur, fremeret et tabesceret? Haud dubium quod dispergentis res suas in pauperes, justitia ejus manet in sæculum sæculi; et quod cornu ejus exaltabitur in gloria (*Ibid.*). Sic nimirum in hoc Dei famulo malignus hostis vidit quod invidit. Vidit ejus apud Deum cumulari merita, vidit ejus occupata

Struit ergo insidias et opponit impedimenta, quibus irretitum ab istis oporteat desistere quæ tantorum profectui dolet prodesse. Consuetis itaque utitur instrumentis, et per membra sua efficiendum non dubitat quod per se efficere minus sperat. Quo vero ordine, explicandum superest.

Fuit eo tempore per universum fere regnum Teutonico grave scandalum et communis querela de incontinentia sacerdotum. Neque enim occulta latebat; sed *frons meretricis facta erat eis, et erubescere volebant* (*Jer.* iii). Delata est res ad aures Romani pontificis; visumque, ut decretalibus epistolis tantam enormitatem argueret et prohiberet. Annunt et congratulantur episcopi et, pro posse, salutaribus mandatis cooperantur. Quamobrem B. Altmannus, collecto fratrum concilio in Pataviensi sede, litteras super hac re ad se directas recitari jubet, obsecrans et exhortans ne gravis judicetur pudicitia quæ speciali apud Deum remuneratur corona. Quæ, cum omnis fidelis animæ insignis sit ornatus, eos tamen permaxime debet adornare qui sanctam et immaculatam hostiam corporis et sanguinis Christi pro universis nobis divinæ offerre debent majestati. Quid plura? Pluribus verbis bonus Pater et prudens doctor tantæ virtutis et tam amplectendæ puritatis suadet amorem; sed non persuadet. Tuentur se illi antiquitate temporum et auctoritate antecessorum suorum, quorum neminem in hujusmodi severum tulerunt et violentum. Respondet servus Christi se quoque ab his velle quiescere, si mandatum domini papæ indulgeat; nunc autem timere se sibi, timere illis pro eo quod scriptum sit *non solum eos, qui faciunt, sed et qui consentiunt facientibus, dignos esse morte* (*Rom.* i). Nihil ergo proficiens, solvit concessum.

Sapientioribus autem communicans consilium et secretum commendans, adveniente festo sancti Stephani protomartyris, quem illa Ecclesia patronum veneratur, cum plurimi de magnatibus ad diem solemnem convenissent, quia *justus ut leo confidit* (*Prov.* xxviii), coram omni frequentia cleri et populi ambonem conscendit, et quod apostolicæ indicant litteræ imperterritus enarrat. Deinde addit interminationem auctoritatis, ut, qui obsecrationibus noluerunt flecti, frangantur distractione. Illico clamor et furor ab omni parte perstrepsit. Et forte in præsentiarum famulum Dei furibundis manibus discerpsissent, si non divina virtus, et optimatum præsentium probitas furentibus obstitisset.

Regnabat his diebus Henricus IV filius imperatoris Henrici, qui cognominatus est Pius, admodum puer, et absque frenis disciplinæ in voluptatibus enutritus. Completum est in eo dictum sapientis, quo vaticinatur dicens: *Væ terræ [tibi terra], cujus rex puer est* (*Eccli.* iv). Quid ejus tempore passa sit Ecclesia, quid regnum, quanti pastores ab ovibus suis sint abacti, humanus sanguis quantus sit effusus, quæ patrata luxuriæ, incendia, ravinæ, orbem

non latet, et scriptores temporum non tacuerunt. A

Ad hunc religionis hostem castimoniamque oppugnatorem, ob suam tyrannidem a papa Gregorio IV excommunicatum confugiunt quibus exhorruit castitas. Apud talem judicem tales accusatores et tales testes merentur audientiam, et viro Dei crimina detestanti, affigunt [forte affingunt] crimina, quibus eum pontificali honore credunt devestire.

Poterat vir iste, si coram astitisset, abbreviato verbo respondisse pro se, quo etiam magister suus Christus respondit pro se: *Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me (Joan. x)*. Sed, in humilitate iudicium ejus sublatum est (*Act. viii*); affirmantibus adversariis, ut quondam de Salvatore Julæis: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradissemus eum (Joan. xviii)*. Et, si respondisset quod B Christus respondit suis lapidatoribus: *Multa bona opera operatus ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis? (Joan. x)*. Verum quidem, et apertum didisset responsum; sed apud tales, non satis fuisset.

Flexis ergo Heinricus, Pataviam hostiliter ingreditur, et, Herodis vice, confundens fasque nefasque, pro libito cuncta peragens, criminosos quosque ab episcopio pulsos, rebus et dignitatibus suis restituit. Quo recedente, cum facta crudelia fratres de S. Nicolao, qui in suburbio civitatis constituti religiosam vitam agebant, pariter detestarentur, a fautoribus Heinrici de monasterio violenter extracti, publice C cæsi et de sinibus illis sunt ejecti; substantia eorum raptoribus cedit.

Prævalente itaque iniquitate, B. Altmannus de sede sua propter justitiam ejectus, in Saxoniam patriam suam revertitur. Post hæc, adit limina apostolorum, et causam viæ, et ordinem injuriæ Gregorio papæ seriatim exponit. Et quia sancti quique verentur omnia opera sua, episcopatum domno papæ resignavit; hoc offensus scrupulo, quod ejus investituram a manu laica recepisset. Cumque aliquantisper papa lassus requiesceret, die quadam, oë in Ecclesia posito, et de S. Altmanni restitutione cum cardinalibus conferente, illo vero honorem tanti oneris humiliter recusante, columba quedam cuncta basilicæ loca oberrans, tandem ad pauperum et humilem spiritu venit Altmannum, et D quasi diceret: *Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam (Psal. cxxxii)*; et quod sequitur: *Viduam ejus*, id est Pataviensem Ecclesiam legitimo sponso viduatam, *benedicens benedicam, et pauperes ejus saturabo panibus (Ibid.)*, capiti antistitis insedit. Cunctis videntibus et intelligentibus signum, papa nil cunctatus, mitram de capite suo tollens, ejus capiti imposuit, episcopumque ac Romanæ sedis legatum constituens, auctumque benedictione remisit in propria, quasi diceret abeunti: *Ecce ego mitto vos sicut oves inter lupos (Matth. x)*; *manete in dilectione mea (Joan. xv)*.

(466) Anno 1080 vide Baron. hoc anno n. 17.

(467) Vide Hundii metrop. in Catalogo episcop. Passaviensium.

Interea fautores Heinrici IV Moguntia contrahunt concilium (466). Quo præsidente, ipsi viderint. Ibi schismatici et ab Ecclesia præcisi, papam Gregorium virum catholicum et Patrem universalem, Patrem negant ejusque sequaces ipsi damnati damnant. Deliberat in his pastor Ecclesiæ urbi et armis cedere, puto rememorans Salvatoris licentiam qua dixit discipulis suis: *Si persecuti vos fuerint in una ciuitate, fugite in aliam (Matth. v)*.

Quo facto, Wichpertus quidam (Guibertus, peccodopapa), cujus laus non est in pontificum Catalogo, apostolicæ sedi intruditur. Quid dico, intruditur? Propria ambitione invadit, anhelat et præripit. Abninc veri pastores ubique terrarum sedibus suis proturbantur; subrogantur vero schismatici vel Simoniaci. Horum etiam factione Altmannus a grege suo fugatur et Hermannus quidam frater ducis Luipoldi substituitur. In hoc maledictio in Julam prolata, id est, *episcopatum ejus accipiat alter (Psal. cviii)*, citius completa est. Vix enim biennio oves alienas totondit et vulsit, et pastoris nomen, quod falso gerebat, cum vita finivit. Dicitur tamen in extremis pœnituisse et episcopalia quæque Altmanno episcopo reddidisse, et absolutionem anathematis ab eo suppliciter requisisse. Succedit huic, pecunia tamen impetrante, Timo canonicus Wirzpurgenensis, et episcopatum usque ad Anesim [Anasum] (467) fluvium prædo violentus oppressit. Sanctus vero præsul, admittente prio principe marchione Luipoldo, hujus Luipoldi, qui hodie principatur, avo, cujus nobilitas, pietas et fidelitas ditissima usque nunc constat hæreditate, in orientali provincia clerum et populum strenue gubernavit, et inchoato operi in monte Kotwicensi [Gotwicensi], a quo eum fraus inimici per supradicta impedimenta præpedire tentaverat, devotus invigilavit.

In quo loco, dum aliquando missarum solemniam celebraret, et quidam diaconus adventitius et sinistrae famæ Evangelium lecturus benedictionem peteret, episcopus diutius intuens benedicendum, stolam de collo ejus abstulit et alii legere præcepit. Unde patet quod aliquid de illo revelatione didicerat quod cæteri nesciebant. Confusus miser confusione quæ adducit peccatum, non confusione, quæ gloriam adducit, ad Heinricum pravorum refugium fidens confugit; et volens criminari episcopum et fratres, cum audientia judicaretur indignus, Deo ulciscente, pessima peccatorum morte multatus est.

Et quia tempora instabant periculosa, et schisma grave increverat, quod prima capita imperii generant et ad incrementum quotidie fovebant, placuit Deo, qui consulere non cessat universis, ad confirmandam vacillantium fidem, decenti signo famulum honorare, et catholicum ministrum suum fidelibus quibusque commendare. Præceperat quippe pincernæ suo propter arctiorem et secretiorem abstinentiam aquam sibi in mensa apponere et, etc.

aciri posset, spuma cerevisiæ operire. Fecit ille quod sibi imperatum fuerat. Quam cum vir sanctus ori admovisset, sensit vinum et optimum illud vinum. Putans autem pincernam sibi illusisse, transgressorem valde indignans increpat. Verum ille horrendis juramentis quod sibi jussum fuerat apposuisse confirmat. Episcopus quidem rem celare cupit, sed pincerna sublato de mensa poculum quid episcopus biberet gustu certius explorat. Et hic postmodum in Kotwicensi [Gotwicensi] monasterio monachus factus rem ordine refert, ut ille benedicatur in omnibus qui ad gloriam sanctorum suorum et ad confirmationem et consolationem pusillanimatorum facit mirabilia magna solus (*Psal.* LXXI).

Adhuc ad laudem Dei de famulo Dei aliquid non fastidientes accipite. Quis enim fastidiat signa tam insignia quæ invisibilem adstrunt fidem et probant Dei non defecisse virtutem? Recede, o insipiens, qui dicis in corde tuo, Non est Deus (*Psal.* XIII), et qui tanta perfidia insultas dicens: Ubi est Deus tuus? (*Psal.* CXIII.) Ecce in sancto habitat laus Israel (*Psal.* XXI). In sancto suo quæ vides operatur Deus. Si ille non adsit, quid faciet homo? Quid aget pulvis, qui dictum sibi novit a Domino: *Sine me nihil potestis facere* (*Joan.* XV). Scito ergo esse, et adesse Deum qui operatur quæ operari non potest homo. Quod si putas quod hoc operetur homo, vade, et tu fac similiter; impera dæmonibus, et illorum experire obedientiam. Quid si resisterint? illum venerare illumque devotus amplectere in quo Deus, et per quem operatur talia. Quare Judæis es deterior? Illi aiebant de Christo: *Si non esset hic homo a Deo, non poterat facere quidquam* (*Joan.* IX). Sed amen audi, et a tua incredulitate convertere. Quandoque astabat sancto altari episcopus venerandus missas celebraturus. Audit post se dæmoniosum horribiliter in ecclesia vociferantem. Interrogat quidnam hoc sit. Indicant astantes hominem ibi atroci dæmone vexari, et vix ligatum a multis teneri. Jubet præsul ad hospitium pauperum vere adduci pauperem, et cibum ei in nomine Domini apponi. A quo spiritus nequam confestim recessit, et homo sanus ad propria remeavit.

Volo adhuc, o incredule, aliquid, quod convincat famulo Dei nec prophetiæ spiritum defuisse, licet ingratum tibi, enarrare. Clericus quidam, dæmone plenus, ad eum est adductus. Ille, continuata oratione acrius instans, dæmonem fugavit, ac peccatum, cujus causa huic immundo spiritui permissus fuerat, interdixit. Prædixit, si peccatum iteret, quod iteretur in eum continuo peccati supplicium, præcipiens ut in claustro cum fratribus vitæ se tradat meliori. Petunt post hæc fratres episcopum ut eum promoveat in presbyterum. Ait præsul hoc illi non expedire. Victus tamen pietate fratrum, rogata indulget, sed sub contestatione quod terribile Dei non evaderet judicium, si non caveret interdictum sibi peccatum. Aliquot igitur annis devitat peccatum, et acceptum honeste complet officium. Negligens tandem epi-

scopi comminationem, revertitur miser ad vomitum suum et eodem momento etiam dæmonem patitur acerrimum. Rursus vir sanctus miserans miserum, hostem consuetis armis aggreditur atque triumphat et ab officio altaris liberatum removet, iterum et iterum de nefando opere sanatum commonens et promovens. Qui perterritus pro recenti flagello, aliquanto tempore abstinere a peccato. Sed, proh dolor! longa rursus victus consuetudine, post excessum episcopi, relabatur in peccatum. Ergo, secundum vocem Domini, malignus spiritus assumens alios septem spiritus nequiores se (*Matth.* XII), intrant ad peccantem et crudeliter nocte ac die vexantes, quæque turpia et nefaria ab eo gesta ore suo captivum fateri compellunt. Stringitur ejulans ille vinculis durioribus, conjectus in custodiam hominum, qui custodiam demeruerat angelorum. Tandem in annuntiatione Dominica, precibus fratrum a maligno spiritu vix creptus, et post triduum oleo sacro inunctus et corpore Christi munitus, terribiliter flagellatus defungitur. Credimus quod traditi Satanae in interitum carnis, spiritus salvus fiat in die Domini (*I Cor.* V).

Alter etiam quidam clericus pessimo dæmoni traditus, ita ut vix aliquis sanus insani manus evaderet, ab episcopo benedictus, et a dæmone liberatus et pristinae sanitati est restitutus.

Unus ex fratribus, prolixioribus orationibus et plurimis genuflexionibus instanter deditus, usque ad desperationem fluxum sanguinis incurrit. Hic missus ad episcopum, ejus meruit benedictionem, et cum benedictione continuo sospitatem.

Alius item frater etiam precibus et genuflexionibus supra vires intentus, vitalium incidit rupturam. Quid similiter benedictione episcopi curatus, ad suos cum gaudio reversus est.

Quantum periculum sit mentiri Spiritui sancto, primus pastor Ecclesiæ satis declaravit, cum in Anania et Saphira peccatum hoc repentina morte castigavit (*Act.* V). Quia ergo sanctus iste, verum se Spiritus sancti præbuerat habitaculum, merito in mentientes sibi Dominus ulciscitur, cui etiam Propheta dicit: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium* (*Psal.* V). Comes quidam partis Heinrici regis venit ad episcopum cum juramento promittens fidelitatem et famulatum. Conspexit ille forte agmen cornicum precatusque est sibi dicens, ut, quot cornices cerneret, tot dæmones ejus animam possiderent, si fidem promissam non servaret. Sed non multo post penitens promissi, ad Heinricum hostem Ecclesiæ redit ipse hostis. Quem episcopus anathemate cauterizans, probro perfidiæ suæ insignitum, divinæ permittit ultioni. Nec mora. Et illa ferit reum. Siquidem inopinate ab hostibus circumfusus, multisque sauciatus vulneribus, et truncatus pene femore, quia claudicaverat a promissione, in signum transgressionis suæ ab eo die ac deinceps claudicavit pede. Miratur quis an illa in eo completa sit imprecatio, quam miser ille imprecatus est sibi d

Ego plane non negaverim qui non ignoro in plerisque multo tempore dæmonia latuisse muta, multoque deterius a dæmonibus vexari intus quam si discernerentur foris.

Quanta vero constantia strenuus pastor lupos hujus sæculi a direptione rerum ecclesiasticarum represserit, cum nullo parentum juvaretur auxilio, vel consilio, subjecto exemplo cognoscitur. Nec tamen erat solus, cui semper aderat Deus. Unde et vere dicebat : *Qui me misit, necum est, et non reliquit me solum; quia quæ placita sunt ei facio semper* (Joan viii). Et illud in psalmo : *Bonum est sperare in Domino quam sperare in principibus* (Psal. cxvii). Erat quidam prædives et nobilis vir, qui defuncti fratris sui beneficium, quod ab episcopo receperat, quasi hæreditario jure, usurpavit; episcopus jure Provinciae contradicit. At ille cum injuria tentat tollere quod cum justitia non poterat. Sustinet servus Dei ad tempus hominem vesanum dans et optans ei locum pœnitentiæ. Illo in malitia perseverante, jaculo anathematis vindicavit. Cujus communionem, cum quique religiosi declinarent et qui primi erant orientalis provinciæ, verecundia et cunctorum exprobratione cogente, in villa S. Hippolyti episcopum adiit, et in profunda nive ante pedes ejus prostratus et supplex diutissime, satisfecit. Nec tamen meruit reconciliationem, donec villam, quæ Ratoldesdorf dicitur, tradidit in jus episcopi, et sic demum multorum nobilium precibus vix intervenientibus, a vinculo excommunicationis absolutus est. Acceptam autem episcopus villam delegavit super altare B. Mariæ in Kotwicensi [Gotwicensi] cœnobio.

Inter hæc marchio Luipoldus, coadunatus primoribus suis in villa, quæ Tulna dicitur, abhorrens tyrannidem Heinrici regis et schisma, cujus auctor factus fuerat, dominium ejus jurejurando abnegat, omnes fautores ejus de Provincia pellit, apostolicæ vero sedi et ejus legato Altmanno obedientes totis viribus fovet et protegit. Quapropter rex ira succensus, marchiam ejusdem Luipoldi contradidit Duci Boemiorum. Nil ille distulit, sed collecto tam de sua quam de vicinis provinciis, permaximo exercitu, ad fines marchionis advenit. Nec ille segnior cum omni populo suo in loco, qui Meurberch dicitur, hostibus occurrit. Sed pro dolor! ab adversariis inspirate circumventus, cum, turbato exercitu, in aciem se colligere nequaquam possent, fuso prius utrinque multo sanguine hostis prævaluit. Hæc sunt judicia tua, Domine. Sic tu, Domine, taces, impio conculcante justiore se. Nunquid victrix causa tibi placuit? Si placuit, non ad vincendum placuit salutem, sed ad damnationem. Sic enim perditorum perfici sinis perdicionem, sic eos ruere facis in tuam severissimam districtionem. Victi autem causa haud dubium tibi placuit, quia meliore devotione circa Ecclesiam tuam et Romanum pontificem tam gravem hostem exacerbare non timerunt. Et quia putabant, obsequium se præstare tibi, si hostes tuos repressissent, non pepercerunt

A animabus suis, sed in castris tuis victoribus fide fortiores devoti occubuerunt.

Secuta est autem stragem istam famis maxima, ut fideles suos Dominus experiretur in operibus misericordiæ, quos satis comprobaverat in fortitudine constantiæ. Nihil sibi in hac necessitate Pater Altmannus retinuit, usque ad ipsum linteamen cunctam episcopi suppellestem vendidit, et indigentibus distribuit. Unde quoque Pater pauperum dictus est. Præcipue tamen in monte Kotwicensi plurima millia pauperum a famis periculo conservavit.

Quam vero negotiosus fuerit in causa Ecclesiæ, quæ tempore suo tanto turbæ confundebatur, indicant epistolæ tam crebro ad eum a domino papa directæ. In quibus inter alia etiam hoc consulere et significare papa videtur, ut quæ in tam gravissima sanctæ Ecclesiæ perturbatione dissimulari ac tolerari aliquatenus possent, non sublata penitus, sed temperata districtione quiescant: cum autem, miserante Deo, victoria et pax Ecclesiæ reddita fuerit, de reintegratione justitiæ, quantum ipso auxiliante possibile fuerit, sollicitè cogitare et totis viribus elaborare. Hinc capitulum illud de incontinentiâ sacerdotum a tam invicto propugnatore castitatis dissimulatum, non approbatum remansit.

Porro quantum Ecclesia Pataviensis, ejus præsulatus tempore in constructionibus et correctionibus monasteriorum et structuris et ornamentis ecclesiarum, et honestate ministrorum profecerit dicere, si non contradiceret ex magna parte status, imo casus rerum præsentium. Et tamen ego vermiculus neminem in hac parte judico. Quis enim sum qui iudicem alienum servum? suo Domino stat, aut cedit (Rom. xiv). Ipse enim sanctus episcopus tempore Reginari, qui tertius post ipsum successit, permutationem melioris status in eundem antistitem citius vindicandam, cuidam religioso fratri revelare dignatus est. Videbatur illi quod Romæ esset in concilio, et B. Altmannum eximio cultu cum episcopis pluribus infulatum illic assidere. Qui consurgens, stansque in medio a domino papa petit advocatum causæ suæ. Quo accepto, querelam proponit de Reginaro episcopo, asserens eum Pataviensem episcopatum in cœnobiis ac parochiis optime dispositum invenisse, D ejus vero negligentia cunctam pene religionem in eo deperiisse. Stabat autem Reginarus retro a longe perterritus. Quærit apostolicus super hac re ab episcopis sententiam, nec aliam quam damnationis accepit ab omnibus. Eodem ergo anno idem Reginarus infirmitatem incidit, in qua etiam usque ad mortem perduravit.

Nunc ergo quem finem vitæ, verius autem quod principium vitæ sortitus sit beatus vir, explicemus. Sicut enim scriptum est: *Cum consummaverit homo, tunc incipit* (Eccle. xviii). Transactis igitur in episcopatu xxvi annis, post multos labores et adversus bestias Ephesi pugnas, cum jam placeret Domino emeriti militis sudores remunerare, in villa, quæ Zazimuor dicitur, febre correptus est. Qua inval-

sciente, intellexit nuntium mortis. Ad quem, etiamsi pro fragilitate humana inhorruit, pro conscientia tamen bona gavisus est, sciens quod hac porta intraret in gaudium Domini sui. Itaque, quia non dixerat sibi, *pax et securitas* (II *Thess.* v), non repentinus ei supervenit interitus. Rememoraverat ille semper novissima sua, et ea jugiter desideraverat dicens quotidie in corde suo: *Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?* (*Psal.* XLII.)

Quapropter sentiens imminere sibi dissolutionem corporis sui, in quo jam diu peregrinabatur a Domino, lætus orabat dicens: *Edue de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo* (*Psal.* CXXI). Et quia noverat et persepe docuerat quod a quantumlibet justorum emigrationem adversarii colliguntur spiritus, etiam contra hos pugnavat dicens: *Salva me ex ore leonis, et a cornibus unicornium humilitatem meam* (*Psal.* LXXI). Et cum ad illud districtum examen superni Judicis sollicitus intenderet, genuit, quo poterat, et intimis suspiriis adorans et supplicans ait: *Non intres in iudicium cum servo tuo, Domine, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens* (*Psal.* CXLII). Advocans etiam sanctorum quemque quem amaverat, quem veneratus fuerat, et illam ante omnes beatam et gloriosam Dei genitricem Mariam, cui tam decorum constituerat habitaculum, ut ipse eum in præparatum sibi a Deo pia dedaceret tabernaculum; nec non et illum Dei sanctissimum confessorem et pontificem Nicolaum, cujus quoque Ecclesiam summa devotione instituerat; illis se totum commendat; illos viæ suæ comites et duces præparat. Illis nihilominus administratoriis spiritibus, quorum virtus et potestas contrarias arceat potestates, se totum circumvallat, ut merito inimici dæmones dicere cogantur: *En lectulum hujus antistitis ambium fortes ex fortissimis Israel: Omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi* (*Cant.* III). Quid hic astamus? Superant nos isti virtute et multitudine. Nonne ipse est, qui a corporibus aliorum tanta nos fugavit potestate? Præsertim cum plures sint cum illo quam nobiscum.

Igitur non in castris, non in armis non in famulantium decore tunc temporis sanctus præsul spem repositam habuit, sed in Domino Deo suo, et conscientia bona, et fide non ficta (*I Tim.* I); unde et ait: *Mihi autem adhærere Deo bonum est; ponere in Domino Deo spem meam* (*Psal.* LXXII). Hac nostrate hoc idem vir nobilis et prædives Otto de Lengenbach sensit et confessus est. Qui cum in extremis ageret, raptus; sed quomodo, nescio, Deus scit, multaque, rediens ad se, narrans ostensa et intellecta; quorum relatu tunc plurimi mirati et compuncti sunt. Tandem singula, quæ multa sibi fuerant, denominans castra: *Quid nunc, inquit, opis ferant castra mea, præpotentes domini mei, charissimi amici mei? Ex his de omnium desperans auxilio, religiosus quibusque multa se commendabat contritione. Intellexit namque tunc vere quam difficile dives intrat in regnum cælorum* (*Matth.* XIX).

Unde ingemiscens clamabat: *Heu miserum, quod plus unquam possedi divitiarum quam simplicem victum et vestitum!*

Agente itaque in extremis hujus mortalis vitæ venerando antistite, non opus erat ut de providendo exitu suo quis eum commoneret. Ipse enim sibi providerat toto tempore vitæ suæ, et, quia bene vixerat, feliciter moriebatur. Alioquin si tunc primo commoneri eum necesse fuisset, recte respondisset quod venerabilis Chuono Ratisponensis Ecclesiæ episcopus, ante vero Sigbergensis abbas, astantibus et tunc demum morituro consulentibus, fertur respondisse. Ait enim: *Bene quidem me monetis, o filii, ut in hora hac metuenda meæ prospiciam salutem. Nunquid hoc salutis proponere libenter acciperem, ut spiritualia Simoniace venderem, ut judicia perverterem, ut peccata subditorum dissimularem? Sero providerem modo, si hucusque minime providissem.* Sic beatus Dei famulus mature sibi prospexerat, et ideo expeditius transmigrabat.

Igitur a religiosis viris oleo sacro inunctus, et Dominicis sacramentis reffectus, benedicens filiis suis, et eos cælesti Patri obnixius commendans, viam universæ carnis lætus ingreditur anno ab Incarnatione Domini 1091, vi Idus Augusti, flentibus cunctis, et planctu miserabili lugentibus se tanto Patre orbatos, se tanto pontifice destitutos. Non quidem invidabant ejus gloriæ, sed suæ magnæ dolebant miseræ. Illum gaudebant ab angelis suscipi, et in beatas mansiones electorum adduci. Pro se gemebant in hac lacrymarum valle sine consolatore mœsere conservari, et in hoc mari magno sine gubernatore conquassari. Ubinam enim his diebus, qui in filios suos patris gerant affectum, et patris exsequantur officium? More struthionum indurantur in filios, quasi non sint sui, et consuetudine mercenariorum, pro lucris temporalibus astant in prosperitate a quibus ipsi primi fugam petunt in adversitate. Longe fuit hoc ab hoc sancto Patre, in quo superabundabat et patris dilectio et pastoris sollicitudo, et vigilantia in prosperis et constantia in adversis.

Confluit interea ab omni parte populus innumereabilis ad exsequias pontificis. Luget tota provincia, sublimium dignitas, ætas omnis, sexus uterque. Vitandem a Christi sacerdotibus sustollitur corpus venerandum, ac multa nobilium turba comitante, cum infinita populi multitudine, magna quidem Dei gloria, sed gravi bajulantium mœstitia in montem Kotwitzcensem [Gotwicensem] affertur. Quis jam enarret mugitum et ululatum fratrum illic habitantium quod mons totus increpuit? lugentibus cunctis Patrem charissimum, Patrem piissimum, Patrem sanctissimum. Advolat populus quotidie multus, divitum et pauperum, illum Deo, et se illi suppliciter commendare. Inter quos reverendæ memoriæ archiepiscopus Salzpurgensis Tiemo ab episcopo Altmano, utpote a suffraganeo suo consecratus, qui etiam postea Hierosolymam petens, a paganis est

Illustri martyrio coronatus, anhelus occurrit. Et cum lacrymis uberrimis defunctum infudisset, obtulit pro eo sacrificium salutare, et corpus venerandum cum debito honore in ecclesia Sanctæ Dei Genitricis commendat sepulturæ, ubi, ad probanda tantæ viri merita, crebro sunt signa virtutum variarum in laudem Dei Patris omnipotentis, qui cum unigenito Filio suo et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

Quidam clericus sævo dæmone correptus, vix multis ligantibus atque trahentibus ad ejus tumulum est perductus. Hic omnia horribili clamore ac diro fetore replebat. Pro quo cum fratres instantius orarent, repente corrui, et videntibus cunctis, nigerrimum scarabeum evomuit, qui etiam protinus nusquam comparuit. Laudabant universi Deum. Isque qui advenerat ligatus et insanus, sanus recessit et solutus a nexibus mentis et corporis.

Item puella quædam immaundo spiritu pervasa, a parentibus est ad sepulcrum viri Dei adducta, et sine mora liberata, atque sanata.

Alia itidem puella per plures annos lumine orbata, per merita ejusdem famuli Dei, lumen, quod amiserat, invenit.

Muljer quædam habens filium parvulum a natiuitate mutum et claudum, ad sepulcrum episcopi miserandum deposuit; ipsaque miseranda cum fletu magno ab ecclesia exivit. Post modicum puer loquela et gressu restituit, matrem insecutus est ambulans et loquens recte.

Quidam miles per sex annos mente captus, et sepulcrum ejus sine mente accessit, et mente recepta sanus recessit.

Alter quidam homo totus contractus, et scabellulis quibusdam innixus, venit ad corpus S. episcopi rependo; sed incolumis factus exsiliit, et ambulabat, et laudabat Dominum.

Item quidam toto corpore languidus, vix sustentante baculo, tumbam antistitis adiit; sed infirmitate per beatum virum pulsa, baculo jam non eguit; quia lætum et sanum se persensit.

Quodam tempore, cum subita et sæva tempestas montes contereret, et lecta domorum et ecclesiarum ac turrium dirueret. Frater quidam mente captus, in oratorium S. Michaelis, quod admodum in alto situm est, conscendit, cunctis ignorantibus et interim nocturnales laudes psallentibus. Hic ab alto in pavimentum delapsus, vivus tamen sublatus est, licet non longe supervicturus. Eadem quippe die, post sacri olei unctionem, et vivifici corporis Christi communionem carne solutus est. Nemo dubitet hoc meritis beati viri ascribendum, cujus intercessio cadentem excepit, ne sanguine illius basilica respergeretur quom ipse regalem aulam Deo ac beatæ semper Virgini Mariæ devotus consecravit.

His et aliis plurimis miraculorum signis, quæ ad rostram non credimus pervenisse notitiam, magnificavit Dominus sacerdotem suum, qui in diebus suis placuit Deo, et incensus est justus (Eccli. XLIV).

Quoniam etsi ille signum fecisset nullum, nihil tamen ex hoc ejus derogaretur sanctitati, vel apud Deum, vel apud homines. Signa quippe sanctitatem non efficiunt, sed ostendunt. Siquidem de Joanne Baptista, quo inter natos mulierum, nemo major surrexit (Matth. xi), Evangelium attestatur quod signum fecerit nullum. De ipso quoque Domino Salvatore scriptum est, quod non fecerit signa multa, propter incredulitatem quorundam (Marc. vi). Quid ergo mirum, si sanctus iste, obstante sibi præsentium temporum incredulitate, nihil operatus fuisset virtutum, nihil sanitarum? Verum gratia divina quæ repromittit, quod ipsa glorificantes se glorificet, hunc dilectum suum, ut dilectus fieret nihilominus hominibus, et ut memoria ejus in benedictione constaret, etiam magnitudine signorum similem illum fecit in gloria sanctorum (Eccli. XLIV).

Mihi tamen hunc vitæ, vel quemlibet aliorum hujusmodi miracula facientem diligentius intuenti, longe mirabilior videtur ipse qui facit, quam ea quæ facit. Etenim si in rebus insensibilibus plus admirationis habet interius consideranti causalis ratio quæ efficit, quam id quod efficitur, multo dignius atque religiosius admiranda est illæ sanctitas, quæ in conspectu divinæ majestatis sic placet et acceptatur, ut ejus intuitu et interventu hominum pellantur incommoda, et optatæ tam animarum quam corporum restituantur sospitates; multo, inquam, amplius admiranda est ipsa intus, quam quæcumque miranda facit foris. Mirentur ergo alii videre cæcos, claudos ambulare; mirentur salutem paralyticorum, dæmonum fugam; ego potius admirabor tantæ antistitis merita, quæ talia tam potenter operantur quam ipsa. Tu itaque prædica in laudem Dei, quæ sanctus Dei meritis suis et fide supplicum operatur in aliis. Ego semper admirabor mirabilia quæ fecit in vita sua. Mirabor humilitatem, castitatem, pietatem, charitatem, devotionem, sollicitudinem in agentis, prudentiam in disponendis, discretionem in imponendis, in tolerandis longanimitatem, et in adversis fortitudinem. Hæc mirabilia vitæ suæ ego miranda judico, maxime quod nostris temporibus hæc cernimus rariora, quam illa signa, quæ tamen credentes omnes secutura Dominus pollicetur dicens: *Signa eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia ejicient* (Matth. xxviii), etc.

An adhuc forte non assentis plus mirari vitæ sancti viri quam signa? quæ, occulta Dei permissione, nonnunquam faciunt etiam viri non sancti. Nosti quippe, quod quidam reprobi et reprobi dicturi sunt Domino: *Nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et signa multa fecimus?* (Matth. vii.) Sed esto, tuo te permitto judicio. Mihi tamen semper mirabilis constabit pepulisse a corde avaritiam, superbiam, luxuriam; quam ab aliorum oculis, cæcitate, a membris ægrotudinem, a corpore dæmonem. Verum, quia non semper constat nobis, qui in facie videmus et non in corde, qui sit internus status sanctorum,

quæ virtus, quæ libertas? secundam magnam misericordiam suam agit Dominus, ut per exteriora miracula agnoscat, quam admirandi intus sint, per quos ipse foris tam mira operatur.

Poenemus ergo, fratres charissimi, qua veneratione amplectendus sit hic famulus Dei, cuius merita probare, et commendare per tanta miracula dignatus est Dominus. Sit nostræ diffidentiae, si quæ tamen est (absit autem ut ulla sit) invincibile argumentum, quod ille animarum nostrarum morbos et languores promptus et potens est curare, qui tam crebro, tamque pie infirmitates corporum non tardat allevare. Nec enim dubitari debet, plus illum prodesse velle animabus quam corporibus; quoniam quidem illarum salus æterna est; illorum vero cum

Hucusque ex scriptis piorum S. Altmanni gesta narravimus. Quis hominum putet illos aliquid incertum, vel, quod sacrilegum esset, aliquid falsum ad posterum transmisisse, cum optime noverint Deum nullius egere mendacio? Sed et ea, quæ quotidie sub oculis præsentium fiunt mirabilia, prioribus attestantur, priora confirmant et augent. Ad quæ describenda, priusquam accedamus, explicabimus forsitan non inutiliter quæ causa, quo ordine monasterium Kotwicense (Gotwicense), quod illum fundasse, et sacris ossibus suis illustrasse supra retulimus, a prima sua institutione canonicorum videlicet regularium in monachicam professionem, ut impræsentiarum cernere licet, demutatum sit.

Tempore venerandi antistitis venit in montem Kotwisch presbyter quidam natione Scotus, professione monachus; conversatione religiosus. Congruerat ei nomen quod habebat; dicebatur enim Joannes, quod sonat, *gratia Dei*. Dilexit hanc gratiam in illo antistes Altmannus; et, ut liberius ille secum habitaret, quodam arcto habitaculo, juxta ecclesiam beatæ Mariæ pro desiderio et petitione sua cum conculis. Videbant homines opera illius bona, et glorificabant Patrem suum, qui in cælis est (*Matth. v*). Verba quoque illius libenter audiebant; quoniam et ipsa gratiam sapiebant et ædificationem. Post obitum vero beati Altmanni, in cujus diebus agni illius monasterii pascebantur in ordine suo, nonnulli sub specie agnorum corda gerentes lupina (*Matth. vii*), ex diversis locis pulsati et profugi illo confluerunt. Qui post modicum vere lupi apparentes, atque in rabiem versi, et lupinis dentibus aliorum simplicitati venena suæ malitiæ infundentes, innocentiam et bonam famam, quæ inibi sanctissime floruerat, et bonum odorem suum longe lateque diffuderat, corrumpere et inficere non timuerunt. Unde factum est ut locus ipse fieret contemptui, horrori et detestationi.

Beatus igitur Altmannus, cujus oculos credimus esse super locum ipsum die ac nocte, per visum prædicto apparuit Joanni commonens, ut de cœno monem ipsum purgaret, et fetorem stercoris abster-

geret. Intellexit vir Dei visionem, eamque præposito fratrum referens, consulit: turpes quosque exinde projici, et seductos ab eis poenitentia emundari. Quod tamen, cum infamiam cuius fetor longius processerat minus reprimeret, prolixiori tædio victi, loco cedere omnes decreverunt.

Rursus ergo ante factus Joannes divino inspiratus consilio consulit, ut professionem pariter mutarent et habitum, asserens et promittens, si mutarent et auferent votum, quod tunc prioris infamiae totum exuerent opprobrium. Placet consilium; placet etiam ut eligatur religio monachorum. Proinde consultum videtur ut res ipsa ad domnum papam referatur. Placet et illi mutatio dexterae excelsi (*Psal. lxxvi*). Igitur Chuonradus præpositus, qui Outoni secundus successerat, et se hujus mutationis pium fauctorem et auctorem præbuerat, consensum Romani pontificis Oudalrico Pataviensi episcopo, qui beato Altmanno successerat, citius indicat, et in hoc tanto negotio, suæ quoque auctoritatis et discretionis postulat consilium. Itaque Oudalrico episcopo consulente et adnitente, Hartmannus, qui prioris officio fungebatur in monasterio S. Blasii, abbas eligitur. Et merito. Erat enim vir religiosus, in sacris litteris optime instructus, suavis sermone, et ad cunctorum hominum qualitatem informandam, seu fovendam, convenienter dispositus. Huic, ut ipse post fratribus narravit, S. Altmannus in somnis apparuit, cum adhuc in prædicto monasterio Sancti Blasii foret constitutus, virgamque pastorem ei tradidit, et cœnobium Kotwicense regendum commendavit.

Assumptis ergo viris religiosis electus abbas, cunctis stentibus, qui ejus pridem lætificabantur contubernio, proficiscitur, atque ad oves a Deo sibi commendatas perveniens, favorabiliter excipitur, et communibus omnium votis ab episcopo Pataviensi debita cum benedictione confirmatur. Exhinc inhabitantes ibi, sine mora et refragatione priorem mutant habitum; mutant et animum, mutant et studium. Exsultabat super hoc terra, magis autem cælum; ubi gaudium celebratur super uno peccatore poenitentiam agente (*Luc. xv*), quanto amplius super tantorum salute et correctione? Ex tunc multi nobiles de sæculo ad Deum converti, et tanti viri so-

disciplinæ tradere, suaque omnia in usum monasterii conferre cœperunt. Crevit per eum abinde fama et reverentia loci; surrexerunt ædificia, librorum copia crevit, et omnis ornatus mysteriorum diviuorum.

At nihil hoc fuerat, si scilicet profecissent parietes, et sub ruina mores mansissent. His potius instruendis vir sagax invigilavit; sciens quod non in manufactis habitat Deus (*Act. xvii*), sed in rationabilibus sanctorum animarum templis, quæ piis votis eriguntur, proficiunt religione, et conservantur perseverantia. Et quia gloria, ut quidam sapiens ait, etiam invitum sequitur, cœpit vir iste magnus haberi ab his quibus erat nomen magnum, juxta

nomen magnorum, qui sunt in terra : et ideo passim offerbantur ei dignitatum insule et multorum regimen monasteriorum. Factumque est ut rex Heinrichus V cum Campedonensi præficeret abbatiz, nec minus episcopus civitatis Augustæ eum monasterio S. Oudalrici præponeret; duxque Carinthiæ comitibus S. Lamberti ei gubernandum commendaret.

Hujus diebus, quoniam gratus et acceptus erat curiæ Romanæ, privilegia impetrata sunt quibus locus ipse munitus et corroboratus est. Eo autem de hac luce submoto, successerunt ei viri prudentes, et religionis amatores; quorum industria et vigilantia monasterium eo usque profecit ut cunctis viventibus, indubitanter liqueat *quod vere Dominus est in loco illa; nec est ibi aliud nisi domus Dei et porta cæli* (Gen. xxviii). Benedictus in omnibus, qui omnia quæcunque voluerit facit in cælo et in terra, in mari et in omnibus abyssis (Psal. cxxxiv): ipsi honor, laus et gloria, et gratiarum actio in sæcula sæculorum. Amen.

His ita explicitis, redeundum arbitror ad ea miracula memoriæ hominum commendanda, quibus usque in hodiernum diem sub oculis nostris merita famuli sui Dominus attestatur, atque ad ejus conversationem imitandam præsules nostrorum dierum suscitatur et invitatur. Nam si fallax hujus mundi gloria ipsos delectat, longe plus illa eis petenda foret quam Dominus gloriæ eorum aviditati communicaret, non cum umbra hujus mortalis vitæ finiendam, sed, tam hic quam futuræ beatitudinis in regno sine fine beata et inconcussa soliditate permansuram.

Quodam tempore, in festo dedicationis ecclesiæ puella quædam, sævissimo correpta dæmone, in conspectu fratrum divinas laudes psallentium ad tumbam S. Altmanni astans, miserabiliter torquebatur. Et ecce repente horrendis vocibus exclamans ut adjuvaretur postulabat. Sed quis hominum tanto horrori accedere præsumeret? Affuit tamen invisibiliter beatus antistes, et miseram illam in præsentia cunctorum a tormento salvam fecit atque dæmonio. Illa, in se reversa, sacram Dominici corporis communionem sibi dari petiit, per quam a maligno spiritu ultra se tutandam non dubitavit.

Unus ex famulis monasterii multo tempore lumine orbatus oculorum, cum loca sancta pergrasset, ubi meritis sanctorum sanitatis gratiam sperabat, nec invenisset, ad monasterium rediit, et in suis tenebris, ut prius, tristis mansit. Incidit aliquando menti ejus ut suum potissimum patronum prece indefessa pro restituendo sibi lumine imploraret. Cumque crebrius atque devotius oraret die quadam, cum ad valvas basilicæ, puero regente gressus ejus, egressurus pervenisset, subito ante puero: Sine me, quatenus per me gradiar; video quippe. Et ab ea hora exivit ad opus suum, videns et gaudens, et laudans Deum.

Puer quidam, cujus pes enormiter intumuerat adeo ut vix discerneret an membrum illud pes fuerit, ad sepulcrum beati viri adductus cum par-

A tes ejus pro eo fideliter oravissent, domi relatus, et illico noxio humore erumpente, sanitati restitutus est.

Erat quidam de conventu fratrum ejusdem monasterii, qui diu gravissima infirmitate depressus, desperatione recuperandæ incolumitatis non parum mœstificabatur. Revelatur cuidam sorori ejusdem loci, eum pristinæ sanitati restituendam, si ad memoriam beati Altmanni oblationes pro illo offerantur, et missa una pro fidelibus defunctis illi, ægrotante præsentate, celebretur. Advehitur ille in gestatorio quatuor portantibus, duobus aliis hinc inde nutandum sustentantibus. Inter sacra mysteria viribus sensim accrescentibus, alieno sustentaculo non egere astruebat. Missa vero completa ad domum infirmorum regreditur, suis jam utens pedibus, uno tantum fratre eum adjuvante. Integra vero sanitate post paucos dies recepta, impiger ad officia sua surgebat, egrediens et regrediens ad imperium abbatibus sui.

Puella quædam de vicina villa, quæ Murlingen appellatur, filia cujusdam honesti et noti militis, cui nomen erat Wolckerus, repentina paralyti a sædia parte corporis correpta est. Vocabatur autem illa, Perthä, Affuit illi medicorum ars, profuit vero nihil. Consulit medicus ipse, per merita S. Altmanni divinum potius implorandum auxilium. Adducitur illa ad sepulcrum viri Dei. Oravit. Oraverunt et parentes ejus; exauditaque est oratio fideliter supplicantium, et sanitas restituta exauditionis factæ est signum. Mansit tamen, ad excitandam majorem salutaræ devotionem, et evidentiorum divinæ gratiæ manifestationem aliquid infirmitatis in manu puellæ. At illa in anniversaria depositionis die S. antistitis, ad pium et expertum recurrit medicum et inter orandum, quod petebat optatum accepit remedium.

Mulier quædam de villa, quæ Hunteheim dicitur, diuturna et gravi ægitudine ad mortem usque fere adducta, et viribus omnibus destituta, gravi portantium labore ad tumulum famuli Dei adducta, pristinæ sanitati est restituta.

Item puella parvula, de villa, cui vocabulum est Panse, diu lumine privata, inibi est illuminata.

Puer etiam quidam de villa alia dicta Marquartesdorff, utroque debilis et claudus pede, respere illo advectus, et ab innumeris quid mali pateretur visus, cum pervigilem cum eo qui eum adduxerat duxisset noctem, primo mane reddita sibi incolumitate, curatus est.

Ex eadem villa mulier quædam cæca visum cepit.

Matrona quædam nobilis atque devota, de castro suo, quod Hosstein appellatur, adveniens, et puellam quamdam cæcam secum afferens, cum ad sepulcrum sancti viri instantius orarent, quo diu caruerat, recuperato lumine, puella illa gavisæ est. Ob cujus signi tripudium et testimonium, eadem matrona, prædictam puellam, ac filiam propriam

assumpsit, et jugiter secum retinuit. Erat autem nomen puellæ Truta.

Eodem tempore alia mulier quædam, de villa, quæ dicta est Beheimkirchen, cum fuisset cæca, interveniente S. Altmanno vidit, et gavisæ est.

Altera item mulier de villa vocabulo Indernich, nomen habens Heilka, cum novem hebdomadibus, sicut juramento confirmabat, non vidisset lumen, ad tumulum S. viri Dei lumini restituta est.

Henricus quidam nomine, et ipse civis forensis villæ quæ dicitur Heinvelde, homo maturus et qui veritatis ab omnibus habet testimonium, cum oculum ramusculo quodam percussum irremediabiliter doleret ejusque visu penitus careret, cum ad sacra ossa hujus antistitis fideliter, et supplex oraret, pulso dolore, sanitatem et visum recepit.

Quædam mulier paupercula de partibus Bavariz, cum prole nuper genita venerat, et necessariorum causa in servitium cujusdam matronæ in Chremesensi civitate se contulerat. In cujus servitio per aliquod tempus morata, dolore oculorum accedente, defectum visus passa fuit. Et heu quantis accidentibus misera subjacet! Jam quo putas dolore non cruciatur, quam et cæcitas urgebat, et grave onus paupertatis premebat! Nec enim sibimet, nec proli nuper genitæ, pro qua magis sollicitabatur, prodesse poterat. Cumque a servitio prædictæ matronæ defectus visus illam cessare cogeret, et matrona ab administratione victualium cessavit. Hæc nocte quadam, pro tanto suo defectu in lacrymas resoluta, divini luminis gratiam per merita B. presulis medullitus implorabat. Et, qui desiderium pauperum eraudit, et hujus orationes audivit, et lacrymas vidit. Nam cum mane surrexisset ad omnium membrorum officia, visu regente, expedita fuit. Sed omnes singillatim eventus eorum, qui ad memoriam S. antistitis beneficia luminis meruerunt, propter fastidium lectoris describere omitto. Nam præter eos qui infausta pertulerunt, rarus fuit oculos dolens qui remedium non consequeretur.

Erat mulier quædam demonium habens tantæ importunitatis et tanti furoris ut vix aliquis quiret

A habitare cum illa. Ciamor et furor, ubicunque fuisset. Omnia enim membra spiritu furoris agitabantur. Interdum etiam idem dæmon, quia sciens interpretatur, organum hominis obsessi ad proferendam literaturam volebat; quasi eadem mulier literaturæ scientiam, et modum urbanæ pronuntiationis ab ipsis studiis consecuta fuisset. Et certe, quod quibusdam mirum videbatur, Symbolum per omnia ut fides catholica habet, pronuntiabat. Neque tamen id mirum, cum auctoritas [Scripturæ] dicat dæmones habere fidem, sed non opera. Hæc, cum solemnî processione plebis plebesanæ parochiæ, quæ Tula vocatur, ad memoriam beati viri ducta venisset, meritis sancti presulis invasorem pessimum propellentibus, liberata fuit. Et videntes turbæ manifesta ejus liberationis signa, eo magis Deum et præconia dilecti sui Altmanni glorificaverunt, quia ipsam ad diversa sanctorum limina, sine effectu ullius virtutis adduxerant.

Sed quia alternis uti est delectabile, aliud miraculum testimonio astantis Ecclesiæ solemniter celebratam accipias; ut, quanta sit hujus sancti presulis meritorum prærogativa plenius agnoscas. Quidam debilis eam corporis pertulit molestiam ut attenuato vitali sanguine venarum contractu erectus ire nequiret; sed, pro officio pedum, manibus reptando, se traheret. Is in longinquo positus in villa quæ Lo dicitur, cum hujus gratiæ mira opera comperisset, spe sanitatis tumbam salutarem beati viri oraculo quodam divino elegit expetendam. Ubi cum votis et precibus pro defecta corporis et molestia, ut puta potioribus medullitus insisteret; ecce, mirum dictum, nervi diu contracti, cum fragore se ceperunt extendere, et aridi meatus venarum vitali sanguine infundi. Itaque, accepto robore, contractus ille super pedes constitit, et curatori suo magnis vocibus benedixit. Gloria tibi Christe, qui per merita sanctorum tuorum usque modo operaris, et sic elisos erigis ut eorum qui tibi placuerunt mortalibus claritatem innotescas.

Finis Vitæ S. Altmanni episcopi Pataviensis.

VITA BEATI TIEMONIS

ARCHIEPISCOPI SALISBURGENSIS

Qui a schismaticis sub Gregorio VII et Urbano II romanis pontificibus plurima perpressus, et tandem martyrii corona redimitus est.

Nunc ex antiquis membranæ in publicum deprompta.

LECTORI.

Vitam Tiemonis evulgavit tomo quarto antiquæ Lectionis D. HENRICUS CANISIUS. Verum quia in alio quodam membranæ, coque pervetusto codice, paulo aliter conscriptam reperimus, eam huic volumini inserere operæ pretium duximus; nam Gebhardus, Altmannus et Tiemo conjunctissimi, et tam in pro-